

**CONFORMITATEA ASUPRA REGLEMENTĂRII
CONSTITUȚIONALE ȘI GARANȚIILOR DREPTURILOR
INVIOLABILITĂȚI.
Aspecte de studiu comparat cu state UE. Studiu de caz CEDO.**

Alexandra PÎNZARI, Facultatea de Drept

The tasks of the research is to define inviolable rights; to highlight the compliance of the constitutional regulation of inviolable rights in Republic of Moldova with European standards and traditions; to summarize the data and the statistics of judgements at ECtHR where the Government of Republic of Moldova was found guilty in violating these rights and to compare the data and the statistics with ECHR case law for EU countries.

Drepturile inviolabile: libertăți (deoarece sunt o precondiție pentru o existență demnă), sunt drepturi fundamentale civile clasice; include categoria de drepturi de integritate fizică (dreptul la viață) și categoria de drepturi procesuale (excepțiile ce permit ingerința în dreptul la viață privată și de familie, dreptul la apărare, inviolabilitatea persoana nei); sunt drepturi individuale (dat fiind că protejează dreptul indivi dului ca un subiect aparte). Dreptul la viață este reglementat de Constituția Republicii Moldova în articolul 24, iar în CEDO în articolul 2 coroborat cu articolul 3 și Protocolul 6 în întregime.Reglementarea constituțională a dreptului la viață din Constituția Republicii Moldova este practic identică cu cea din Constituția României (art. 22 Consti tuția României). Reglementarea dată relevă că acest drept include atât dreptul la integritate fizică și psihică, precum și interdicția torturii, tratamentului degradant și inuman. Adițional, ambele Constituții prevăd abolirea pedepsei cu moartea. Legea Fundamentală a Germaniei (art. 2 Legea Fundamentală a Germaniei) însă se rezumă doar la reglementare declarativă privind protecția dreptului la viață și integritate fizică. Dreptul la libertate și securitate prevăzut de Constituția Republicii Moldova în articolul 25 are o reglementare asemănătoare cu cea a României (art.24 Constituția României) și Germaniei (art.2 coroborat cu art. 104 Legea Fundamentală a Germaniei). Adițional acest drept este reglementat în CEDO în cadrul art. 5. Garanțiile acestui drept sunt: legalitatea perchezițiilor, arestărilor, reținerilor (ceea ce implică posibilitatea contestării acestora), stabilirea expresă a termenului reținerii și arestului preventiv, posibilitatea contestării deciziilor ce implică derogări de la dreptul de libertate și securitate, informarea promptă, imdeiată, în limba cunoscută persoanei deținute despre motivele reținerii/arestării, celeritatea procesului în care măsuri de reținere, arest preventiv sunt antrenate, excepțiile prevăzute în articolul 5 CEDO (de ex.: arest după condamnare), proporționalitatea aplicării arestului, reținerii sau detenției de orice fel. Inviolabilitatea domiciliului este reglementată prin articolul 29 Constituția Republicii Moldova și articolul 8 CEDO. Reglementarea inviolabilității domiciliului din Constituția Republicii Moldova nu comportă diferențe de reglementare cu Legea Fundamnetală a Germaniei (art. 13) și Constituția României (art. 27). Legile Supreme menționate reglementează uniform excepția de la

acest drept fiind eventualitatea percheziției în cazurile expres prevăzute de lege, autorizate de o instanță competentă, precum și alte cazuri ce implică excepția bazată pe ordinea publică (prevenirea epidemiei, forța majoră, eliminarea unui pericol iminent pentru viața, integritatea fizică și bunurile unei persoane).

O garanție a inviolabilității domiciliului este interdicția perchezițiilor pe timp de noapte. Dreptul la libera circulație este prevăzut în art. 27 Constituția Republicii Moldova și articolul 2, 3 și 4 Protocol aditional 4 la CEDO. Acest drept este reglementat în mare măsură identic, ca și în Constituția României (art. 25) ambele Legi Supreme prevăzând unanim atât aspectul intern cât și extern de exercitare a acestui drept. Legea Fundamentală a Germaniei (articolul 11) totuși prevede un caz excepțional de limitare a acestui drept în ipoteza în care lipsa altor mijloace ar cauza daune societății sau restricția acestui drept este necesară pentru a evita un pericol iminent ordinii democratice în Federație sau Land, pentru a combate pericolul epidemiei sau a combate un accident grav, sau o calamitate ori pentru a preveni o crimă. Dreptul la viața privată și de familie este reglementat în articolul 28 Constituția Republicii Moldova, precum și articolul 8 CEDO. Constituția Republicii Moldova se rezuma la un text declarativ, pe când CEDO prevede excepția când ingerința în dreptul la viața privată și de familie este permis, și anume, dacă constituie o măsură care într-o societate democratică este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau moralei, ori protejarea drepturilor ori libertăților altora. Dreptul la viața privată și de familie este în mod egal reglementat de Constituția Republicii Moldova cât și de Legea Fundamentală a Germaniei (art. 6). În cazul României, Constituția acestei țări prevede un element distinctiv în articolul 26 alin. (2) și anume, dreptul de a dispune de sine însăși, drept atribuit oricărei persoane fizice sub rezerva drepturilor și libertăților altor persoane, ordinii publice și moralei. Dreptul la căsătorie este reglementat în articolul 48 Constituția Republicii Moldova, precum și articolul 12 CEDO. În acest sens, atât CEDO cât și Constituția RM au adoptat o poziție conservatoare reglementând expres condiția diferenței de sex în contextul existenței raporturilor matrimoniale. Totuși, această condiție

nu este întâlnită la nivel constituțional atât în cazul României (art. 48 Constituția României), cât și al Germaniei (art. 6 alin. (1) Legea Fundamentală a Germaniei). În cazul Legii Fundamentale a Germaniei, dreptul la căsătorie este parte integrantă a dreptului la viață privată și de familie. Dreptul la apărare este reglementat prin articolul 26 Constituția Republicii Moldova, precum și articolul 6 alin. (2) CEDO. În Constituția României acest drept este la fel reglementat în articolul 24 separat, ca și în cazul Republicii Moldova, pe când în cazul Legii Fundamentale Germane, acest drept este reglementat ca parte componentă la dreptul la un proces echitabil în articolul 103, repetând de altfel practica reglementării acestui drept în cadrul CEDO.

În pofida acestui fapt, toate cele trei constituții reglementează uniform acest drept prin garantarea asistenței juridice alese sau oferite gratuit de stat în cazurile penale, precum și posibilitatea apărării de sine stătător atunci când legea nu interzice acest fapt. Prin studiul de caz elaborat, am constatat curențe grave la nivel de implementare a drepturilor inviolabilității de către Republica Moldova. Luând în considerare că CEDO a fost ratificată de Republica Moldova de 19 ani, totuși până în 2016 Guvernul acesteia a fost găsit vinovat în violarea cel puțin a unui articol CEDO în 337 de hotărâri de condamnare emise. Din acest număr 321 de hotărâri vizau drepturile inviolabilității. Aceste hotărâri de condamnare se referă la: tratament inuman și degradant (80 de condamnări), dreptul la libertate și securitate (74 de condamnări), dreptul la un proces echitabil (124 de condamnări), dreptul la respectarea vieții private și de familie (23 de condamnări). Drept urmare a cercetării efectuate, am constatat că legislația Republicii Moldova oferă de iure o protecție suficientă a drepturilor inviolabilității, fiind conformă cu standardele europene și nefiind esențialmente diferită de reglementarea acestor drepturi de către unele state UE (România și Germania). Totuși, în ceea ce privește implementarea de facto a acestor drepturi, jurisprudența CEDO relevă curențe la acest capitol. Astfel, următoarele recomandări sunt relevante: educarea continuă a practicienilor care exercită în calitate de autorități de stat (judecători, procurori, funcționari publici). La fel, considerăm oportun constituirea unui mecanism adițional de supervizare a respectării drepturilor omului, acesta fiind acreditat de către autoritatea Consiliului Europei ce ar putea reduce

sau chiar evita numărul condamnărilor la CtEDO.

Bibliografie:

1. NEGRU, B., ș. a. *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: ARC, 2009.
2. MURARU, I., TĂNĂSESCU, S. *Drept constitutional și instituții politice*. București: Lumina Lex, 2002.
3. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, Publicată: 12.08.1994 in M. O. Nr. 1. În vigoare din: 27.08.1994.
4. Constituția României din 1991, completată prin Legea Nr. 429/2003 cu privire la reviziunea Constituției României. În: Monitorul Oficial al României. Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.
5. Basic Law for the Federal Republic of Germany in the revised version published in the Federal Law Gazette Part III, classification number 100-1, as last amended by Article 1 of the Act of 23 December 2014 (Federal Law, Gazette I, p.2438).
6. Council of Europe, European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocols Nos. 11 and 14, 4 November 1950, ETS 5.